

Samarqand davlat universitetning kattaqo'rg'on filiali Aniq va tabiiy fanlar fakulteti 2-bosqich Biologiya ta'lim yo'nalishi talabalariga 3-semestr uchun «Tuproqshunoslik va O'simlikshunoslik» fanidan yakuniy nazorat savollari

Imtihon shakli: yozma

№	Mavzu	1-QISM “OSON SAVOLLAR” deb nomalanadi va semestrda o'qitilishi rejalashtirilgan mavzularning kirish qismidan asosan nazariy savollardan iborat bo'ladi (tayanch iborasi bo'ladi).	2-QISM “ODDIY SAVOLLAR” deb nomalanadi va semestrda o'qitilishi rejalashtirilgan mavzularning 1-rejasidan asosan mulohazaviy savollardan iborat bo'ladi (tayanch iborasi bo'ladi).	3-QISM “MURAKKAB SAVOLLAR” deb nomalanadi va semestrda o'qitilishi rejalashtirilgan mavzularning 2-rejasidan asosan qoidalar, teoremlar, kabi savollardan iborat bo'ladi (tayanch iborasi bo'lmaydi).	4-QISM qism “MURAKKAB SAVOLLAR 2” deb nomalanadi va semestrda o'qitilishi rejalashtirilgan mavzularning 3-rejasidan asosan tendensiyalar, paradigmalar, konsepsiyalar kabi savollardan iborat bo'ladi (tayanch iborasi bo'lmaydi).	5-QISM qism “MURAKKAB SAVOLLAR 2” deb nomalanadi va semestrda o'qitilishi rejalashtirilgan mavzularning 3-rejasidan asosan tendensiyalar, paradigmalar, konsepsiyalar kabi savollardan iborat bo'ladi (tayanch iborasi bo'lmaydi).
1.	Tuproqning kelib chiqishi, jarayonlari.	V.V.Dokuchayev, N.M.Sibirsev, P.A.Kostichev,	Tuproqning tabiat va jamiyatdagi roli nimalarda namoyon	Tuproqning bioqatlamdagi asosiy vazifalari?	Tuproqshunoslik fanining boshqa fanlar o'rtasida	Tuproq hosil bo'lishda qatnashuvchi omillarga nimalar kiradi?

	Tuproq paydo bo'lishidagi asosiy omillar.	V.R.Vilyams va hozirgi zamon olimlarining tuproq haqidagi ta'riflarini yozing?	etiladi?		tutgan o'rni?	
2.		Tuproqshunoslik fani nimalarni o'rganadi?	Tuproqning tabiiy jism sifatidagi xususiyatlarini yozing?	Tuproq va o'simliklar o'rtasidagi uzviy bog'liqlik to'g'risida nimalarni bilasiz?	Tuproqshunoslik fanining tadqiqot usullari.	Tuproq hosil bo'lish sharoitlari deganda nimalar tushuniladi?
3.	Tuproq paydo qiluvchi ona jinslarning mineralogik tarkibi.	Tuproq paydo qiluvchi jinslar deb qanday tog' jinslariga aytiladi va ularning kelib chiqishi va ahamiyatini yozing?	Ona jinslar kelib chiqishiga ko'ra qanday guruhlarga bo'linadi?	Allyuvial, eol, lyoss va lyossimon yotqiziqlarni ta'riflang?	Zich magmatik tog' jinslari va maydalangan jinslar mineralogik tarkibining farqi qanday?	Qaysi birlamchi minerallar g'ovak jinslarda, tuproqlarda ko'p uchraydi, nima uchun?
4.		Ikkilamchi minerallar deb qanday minerallarga aytiladi va ularning tuproq paydo bo'lishida va unumdorligidagi ahamiyati qanday?	Tuproqda ko'p uchraydigan gelli minerallar va ularning ahamiyati haqida so'zlab bering?	Cho'kindi jinslarning mineralogik tarkibi magmatik jinslarga nisbatan qanday farq qiladi?	Allyuvial, eol, lyoss va lyossimon yotqiziqlarni ta'riflang?	Zich magmatik tog' jinslari va maydalangan jinslar mineralogik tarkibining farqi qanday?
5.		Turli tuproqlar va jinslar kimyoviy	Tuproqda qanday elementlar ko'payadi	No'rash po'sti qanday turlarga	Tuproq granulometrik	Tuproq profili bo'ylab kimyoviy tarkibining

	Tuproq organik qismining kelib chiqishi, va uning kimyoviy tarkibi.	tarkibi bo'yicha o'xshashligi va farqi nimada ko'rinadi?	va sababi nima?	ajratiladi?	fraksiyalarining kattaligiga ko'ra kimyoviy tarkibi qanday o'zgaradi?	o'zgarishini yozing?
6.		Tuproqning tabiiy va sun'iy radioaktivligi nimaga bog'liq?	Mikroelementlar, ularning o'simliklar oziqlanishidagi ahamiyatini tushuntiring?	Tuproq va jinslar kimyoviy tarkibi tuproq paydo bo'lish jarayoniga qanday ta'sir etadi?	Tuproqdagi Si,Al,Fe,C elementlarining yalpi miqdori, birikmalari va ahamiyati haqida so'zlab bering?	Tuproqdagi N, P, K, S, Ca, Mg elementlarining yalpi miqdori qancha? Ular birikmalarining shakli va harakatchanligini tushuntiring?
7.	Tuproq gumusi va uning tuproq paydo bo'lishida, evolyusiyasida va tuproq unumdorligida gumusning ahamiyati.	Qanday asosiy tuproq paydo qiluvchi omillarni bilasiz? Ularni ta'riflang.	Termik va tuproqning namlanish sharoitlariga qarab iqlim qanday gruppalariga ajratiladi?	Iqlimning tuproq paydo bo'lish jarayoniga bevosita va bilvosita ta'siri nimalardan iborat?	MDH hududida tarqalgan eng asosiy tuproq paydo qiluvchi jinslarni ko'rsating va tavsiflang.	Tuproq paydo qiluvchi jinslarning tuproq genezisi va uning unumdorligini shakllantirishdagi ahamiyati qanday?

8.		1. Makro, mezo va mikrorelyef deb nimaga aytiladi?	1. Tuproq paydo bo'lishi va unumdorligiga relyefning ta'siri nimalarda namoyon bo'ladi?	1. Vaqt tuproq paydo qiluvchi omil ekanligini mohiyatini tushun tiring?	Inson ishlab chiqarish faoliyatining tuproq paydo bo'lish jarayonining rivojlanishi va tuproq unumdorligidagi roli nimalarda namoyon bo'ladi?	1. Tuproqdagi Si,Al,Fe,C elementlarining yalpi miqdori, birikmalari va ahamiyati haqida so'zlab bering?
9.	Tuproqning singdirish qobiliyati, turlari va ahamiyati.	1. Tuproq kolloidlarining paydo bo'lishi, tarkibi va asosiy xossalari qanday?	2. Tuproq kolloidlarining solishtirma yuzasi va moddalarni yutishi deganda nimani tushunasiz?	3. Asidoid lar, bazoidlar va amfolitoidlar deb nimaga aytiladi?	4. Kolloid misella, granula, zarracha deb nimaga aytiladi?	5. Tuproqning mexanik singdirish qobiliyati qaysi ko'rsatkichlarga bog'liq?
10.		1. Kimyoviy	6. Tuproqning	1. Asosiy	7. Singdiri	8. Kationlar

		yo‘l bilan tuproqda qaysi kation va anionlar singdirilishi mumkin?	singdirish sig‘imi, almashinuvchi kationlar yig‘indisi, asoslar bilan to‘yinish darajasi deb nimaga aytiladi?	tuproq tiplarida almashinuvchi kationlar tarkibini yozing va ularni yaxshilash tadbirlari qanday?	lish aktivligiga ko‘ra kationlar qanday joylashtirilgan va kationlar aktivligi nimalarga bog‘liq?	almashinish sig‘imi o‘lchamining turli-tumanligini ta‘riflang?
11.	Tuproq unumdorligi, uning kategoriyalari va tuproq unumdorligini tiklash va oshirishdagi asosiy chora tadbirlar.	1. Tuproq unumdorligi deb nimaga aytiladi, Unumdor tuproqlarni ta‘riflang?	2. Unumdorlikning elementlari va shart-sharoitlariga nimalar kiradi?	3. Tuproq unumdorligi qanday kategoriya turlarga bo‘linadi va ularni ta‘riflang?	4. Tuproq unumdorligining qayta yaratilishi nima va uning yo‘nalishi qanday xillarga bo‘linadi?	5. Tuproqni madaniylashtirish deganda nimani tushunasiz va uning usullarini aytib bering?
12.		1. Tuproq unumdorligini limitlovchi omillarni ta‘riflang?	1. Tuproq xossalarini asosiy parametrlariga tuproqni qanday xususiyatlari kiradi?	1. Unumdorlik modeli nima, qora va bo‘z tuproqlar unumdorligining asosiy ko‘rsatkichlarini	1. Tuproq unumdorligining ekologik belgilarini aytib bering?	1. Agrosenozlar mahsuldorligi tuproq unumdorligiga qanday ta‘sir etadi?

				yozing?		
13.	Donli ekinlarning umumiy tavsifi, rivojlanish sharoiti.	1. Bug'doy urug'ini unib chiqish uchun qanday sharoit talab qilinadi?	2. Bug'doyning to'planish davrini tavsiflab bering.	Qaysi davlatlar bug'doy donini eksport qilishadi?	3. Qaysi davlatlar bug'doy donini import qilishadi?	4. Amal davrida kuzgi bug'doy uchun samarali harorat yig'indisi qancha bo'ladi?
14.		5. Qaysi o'simliklar tabiatda o'zidan changlanmaydi?	6. Bug'doyning to'planish davrini tavsiflab bering.	Qaysi davlatlar bug'doy donini eksport qilishadi?	7. Qaysi davlatlar bug'doy donini import qilishadi?	8. Amal davrida kuzgi bug'doy uchun samarali harorat yig'indisi qancha bo'ladi?
15.	Don-dukkakli ekinlarning ahamiyati va biologik azot.	No'xat ekinini qurg'oqchilikka va sho'rlanishga chidamliligi to'g'risida qanday ma'lumotlarga egasiz?	No'xatning mineral oziqaga bo'lgan talabi qanday?	1. No'xatga talab qilinadigan foydali harorat yig'indisi qancha bo'ladi?	2. Nox'atning ekish muddatini aytib bering?	3. No'xatning ekish me'yori nimaga bog'liq?
16.		No'xat navlarini aytib bering?	1. No'xat hosilini yig'ib olish texnologiyasi?	4. No'xatga talab qilinadigan foydali harorat yig'indisi qancha bo'ladi?	5. No'xatning ekish muddatini aytib bering?	1. Lalmi yerlarda beda yetishtirish agrotexnikasi?
17.		2. Ko'p yillik	3. Bedaning	4. Beda	5. Yangi	6. Beda

	Dukkakli-yem hashak ekinlari ahamiyati. Beda	o'tlarning ahamiyati?	xalq xo'jaligidagi ahamiyati?	ning turlari?	poyalar rivojlanishining tartibi qanday sodir bo'ladi?	o'tmishdoshi?
18.	biologiyasi va yetishtirish texnologiyasi.	1. Beda ekish texnologiyasi?	1. Bedani qo'shib ekish usullari?	1. Bedani sug'orish tartibi qanday bo'ladi?	1. Beda hosilini yig'ishtirish usuli?	1. Bedaning urug'chiligi?
19.	Tuganak mevali ekinlarning ahamiyati. Kartoshka-biologiyasi va yetishtirish texnologiyasi.	1. Kartoshka kelib chiqishi, dunyo mamlakatlari va O'zbekistondagi ekin maydoni qancha gektarni tashkil etadi?	2. O'zbekiston da kartoshka hosildorligi o'rtacha necha s/ga ni tashkil etmoqda?	3. Tuganak meva shakllanish jarayoni qanday kechadi?	4. Kartoshka ni issiqlik va suvga bo'lgan talabi?	Tuganaklarning oziqa elementlariga talabi?
20.	yetishtirish texnologiyasi.	1. O'zbekiston da kartoshka ekish muddatlari?	5. Kartoshka tuganaklarini ekish usuli va me'yori qancha?	6. Nima uchun kartoshkani tez-tez sug'orib turish talab yetiladi?	7. Kartoshka ning aynishi deganda nimani tushunasiz?	Kartoshka hosili qanday yig'ishtirib olinadi?
21.	Yem-hashak o'tlarning ahamiyati,biologiyasi.	1. Qanday qo'ng'irboshli ko'p yillik o'tlarni bilib oldingiz?	2. Qo'ng'ir boshli o'tlarning afzalligi nimada?	Qo'ng'irboshli o'tlarning biologik xususiyatini tushuntiring.	1. Qo'ng'ir boshli o'tlarni oziqaga bo'lgan talabi?	1. Qo'ng'irboshli o'tlarning ekish usuli, muddati va me'yori qanday bo'ladi?

22.		3. Dukkakli o'tlarning afzalligi nimada?	4. Dukkakli o'tlar tarkibida nima ko'p bo'ladi?	5. Dukkakli o'tlar nima evaziga tuproq unumdorligini oshiradi?	2. Qo'ng'irboshli o'tlarni oziqaga bo'lgan talabi?	2. Qo'ng'irboshli o'tlarning ekish usuli, muddati va me'yori qanday bo'ladi?
23.	Ildizmevali ekinlarning ahamiyati. Qand lavlagi-biologiyasi va yetishtirish texnologiyasi.	1. Xashaki lavlagidan foydalanish va uning toyimlilikigi?	2. Xashaki lavlagining ildizmeva shakllari qanday bo'ladi?	3. Xashaki lavlagini yetishtirishda qand lavlagidan farqi nimada?	4. Xashaki lavlagining qand navlari O'zbekistonda yetishtiriladi?	5. Qand lavlagini zamonaviy intensiv texnologiya asosida yetishtirish?
24.		1. Qand lavlagining xalq xo'jaligidagi ahamiyati?	2. Qand lavlagi kelib chiqishi, tarqalishi va hosildorligi?	3. Nima uchun gohida hayotining birinchi yilida qand lavlagi gullaydi va urug' hosil qiladi?	4. Qand lavlagi urug'ini maqbul ekish muddati, usuli va me'yori?	5. Qand lavlagi ekini bilan ilmiy tadqiqot ishlarini olib borgan o'zbek olimlaridan kimlarni bilasiz?
25.	Lub tolali o'simliklarning ahamiyati. Tola li zig'ir, kanop biologiyasi va yetishtirish texnologiyasi.	1. Kanopning ahamiyati va biologiyasi?	2. Kanop barg tuzilishi?	3. Kanopning suv va oziqaga bo'lgan talabi?	4. Kanop uchun yaxshi o'tmishdosh ekin turlari?	5. Kanopni ekish-muddati, usuli, me'yori?
26.		1. Jutning kelib chiqishi?	2. Jut tolasining sifati?	3. Jut tolasini nima uchun	6. Kanop urug' va poya hosili	7. Kanop poyasidan tola qanday

				ishlatiladi?	qanday yig'ib olinadi?	ajratib olinadi?
27.	Moyli ekinlarning ahamiyati. Kungaboqar biologiyasi va yetishtirish texnologiyasi.	1. O'simlik moyini ahamiyati?	2. O'zbekiston da qanday moyli ekinlar ekiladi?	1. Kunga boqarni rivojlanish davrlari?	1. Maxsar ning xalq xo'jaligidagi ahamiyatiga ta'rif bering?	2. Maxsarning kunjarasi qayerda qo'llanadi?
28.		3. Yarim quriydigan moylar qayerda qo'llaniladi?	2. Kungaboqar ning kelib chiqishi va tarqalishi?	Kungaboqarni parvarishlash va pishib yetilgan hosilini yig'ib olib texnologiyasi?	1. Maxsarni ekish muddati va me'yori qancha?	3. Qanday namlikda urug'lar saqlanadi?
29.	Narkotik ekinlarning biologiyasi va yetishtirish texnologiyasi.	1. Tamaki va maxorkaning qo'llanilishi?	2. Tamaki va maxorka barglarining kimyoviy tarkibi?	Tamaki va maxorka sistematikasi	1. Tamaki ko'chati qanday tayyorlanadi?	3. Tamaki va maxorka biologiyasi va rayonlashtirilgan navlari?
30.		4. Dala sharoitida tamaki ko'chat qalinligi qanchani tashkil etadi?	5. Tamaki va maxorka urug'idan qanday yetishtiriladi?	6. Tamaki va maxorka barg hosilini yig'ishtirish qanday amalga oshiriladi?	Nima uchun tamaki va maxorka hayot uchun chekish havfli bo'lishiga qaramasdan yetishtiriladi?	Tamaki barg hosilini saqlash jarayonida qo'yiladigan talablar?